

Vydává federální ministerstvo financí ve spolupráci se Státní bankou československou

© SNTL — nakladatelství technické literatury, n. p., Spálená 51, Praha 1

Adresa redakce:

Krakovská 8, 113 02 Praha 1, Nové Město

Telefon: 26 43 51—8

meziměstské hovory: 26 43 07

Vedoucí redaktor:

Ing. Ivan Kočárník, CSc.

Издает Федеральное министерство финансов, в сотрудничестве с Государственным банком Чехословакии.

© СНТЛ — издательство технической литературы, н. п., Спалена № 51, Чехословакия

Редакция: Краковска 8, 113 02 Прага 1,

ЧСФР

Телефон: 26 43 51

Главный редактор: Иван Кочарник

OBSAH

- Ing. I. KOČÁRNÍK, CSc.: Finanční politika v roce 1990 a v roce 1991 721
 Vybrané oblasti procesu radikální ekonomické reformy 724
 Koncepce procesu odstátnění a privatizace 744

Diskuse

- Ing. M. MANDEL: K otázkám přechodu čs. koruny na jednotný a rovnovážný kurs 767

Finance a úvěr v zahraničí

- Ing. J. ŽEMLIČKA: Zbožové aukce, aukční obchody a ceny 786

Informace

- Ing. T. LETKOVÁ: Výskum a hospodářská prax — nové formy spolupráce? 791

СОДЕРЖАНИЕ

- И. КОЧАРНИК: Финансовая политика в 1990 и 1991 гг. 721
 Избранные области процесса радикальной экономической реформы 724
 Концепция процесса деэстатизации и приватизации 744

Дискуссия

- М. МАНДЕЛ: К вопросам перехода чехословацкой кроны к единому и равновесному курсу 767

Финансы и кредит за рубежом

- И. ЖЕМЛИЧКА: Товарные аукционы, аукционная торговля и цены 786

Информация

- Т. ЛЕТКОВА: Исследование и хозяйственная практика — новые формы кооперации? 791

DT: 338.23:336 (437)

Finanční politika v roce 1990 a v roce 1991

Ing. Ivan KOCÁRNÍK, CSc., náměstek ministra financí ČSFR

Hospodářská politika stanovila pro rok 1990 jako prioritní cíl blokování inflačního procesu při současném zahájení procesu transformace čs. ekonomiky.

Z tohoto základního cíle vycházelo i restriktivní zaměření finanční a měnové politiky. Koncentrovaným výrazem restriktive v oblasti finanční politiky byl přebytekový státní rozpočet v rozsahu cca 1,5 % z celkových rozpočtových výdajů a v oblasti měnové politiky formulovaný měnový cíl — udržet úvěrovou emisí v rozmezí od -2 % do +1 % ve srovnání s předchozím rokem. Formulace základních cílů finanční a měnové politiky byla samozřejmě zasazena do širšího rámce odhadovaného vývoje naší ekonomiky v oblasti ekonomického růstu, míry inflace, zaměstnanosti a situace v oblasti platební bilance.

V současné době, tj. na začátku listopadu, lze provést jistou předběžnou bilanci plnění daných cílů finanční politiky a spolu s tím i načrtnout pravděpodobné obrysy základních cílů pro rok 1991.

Vývoj ekonomiky ČSFR v r. 1990 byl a je ovlivňován jednak vnitřními faktory — mezi kterými zcela dominantní úlohu hraje postupná transformace naší ekonomiky na straně jedné a rozpad direktivního systému řízení na straně druhé — a jednak vnějšími faktory (rozpad trhu RVHP, destabilizace sovětské ekonomiky, proces sjednocení Německa, krize v Perském zálivu).

Jednotlivá opatření hospodářské politiky přijímaná v r. 1990 byla tedy jak motivována záměry ekonomické reformy, tak i vynucována dramatickými změnami našeho vnějšího okolí. V určité zkratce šlo zejména o tato opatření:

- devalvace kursu čs. koruny vůči směnitelným měnám o 18 % a revalvace vůči převoditelnému rublu o 5 %;
- odstranění záporné daně z obrátu u potravin; o 27 mld. Kčs byly zvýšeny maloobchodní ceny potravin a tato částka byla současně kompenzována obyvatelstvu;
- dvojnásobí zvýšení cen benzínu a dalších ropných produktů v návaznosti na snížení dodávek ropy ze SSSR;

- zvýšení cen osobní přepravy;
- dvojnásobné zvýšení diskontní sazby;
- devalvace Kčs vůči konvertibilním měnám o cca 50 %;
- zablokování státních dotací na individuální bytovou výstavbu;
- úprava měnového cíle (začátkem listopadu) z rozpětí $-2 - +1$ % na $+1 - +2,6$ % celoročního přírůstku úvěrů.

Dosavadní výsledky ekonomického vývoje v roce 1990 (za leden—září) jsou následující:

- mírný pokles ekonomického růstu (zhruba o 1 % ve stálých cenách, odhad pro celý rok 1990 je pokles o 3 %);
- míra inflace dosáhla za 3. čtvrtletí 7,2 %, odhad pro celý rok 1990 činí 8 %;
- míra nezaměstnanosti je zatím velmi nízká, nedosahuje ani 1 % a tento vývoj se pravděpodobně udrží i do konce letošního roku;
- devizová pozice ČSFR zůstává nadále aktivní, mírně se zhoršuje pozice vůči oblastem s konvertibilní měnou. Obdobná situace je i vůči rublové oblasti.

I když uvedené charakteristiky představují odklon od počátkem roku prognózovaných veličin, tento odklon je vzhledem k řádu změn ve vnějším okolí přijatelný.

Rovněž výsledky dosažené v oblasti finanční a měnové politiky za 3 čtvrtletí roku 1990 nevyvolávají zatím velké obavy z hlediska dosažení předpokládaných cílů v letošním roce. Hospodaření státních rozpočtů od počátku roku vykazuje přebytek ve výši 5—6 mld. Kčs. Po určitém zakolísání v srpnu, kdy došlo k poklesu přebytku státních rozpočtů na 2,6 mld. Kčs, ke konci října 1990 činil přebytek státních rozpočtů opět více než 5 mld. Kčs.

Měnová politika měla rovněž pod kontrolou vývoj úvěrů v letošním roce. Základní měnový cíl se v 1. polovině roku dařilo dodržovat, v srpnu a v září se objevily problémy. Ukázalo se, že míra restrikce ($-2 - +1$ % ročního přírůstku úvěrů) při vyšší míře inflace, než s jakou se uvažovalo na počátku roku 1990 (3—5 %), je příliš silná. Došlo proto k výše zmíněné úpravě měnového cíle. Reálná míra restrikce zůstala zachována, nominální veličiny se zvýšily.

Základní obrysy finanční politiky pro rok 1991

Úvahy o finanční a měnové politice na rok 1991 musejí být odvozovány od dvou základních charakteristik:

1. ocenění vnějších faktorů, které budou působit na naši ekonomiku v r. 1991,
2. záměry ekonomické reformy a úkoly finanční a měnové politiky v rámci reformy.

ad 1:

Ukazuje se, že vliv exogenních faktorů bude v r. 1991 ještě intenzivnější než v roce 1990. K těmto faktorům bude nepochybně patřit:

- přechod k zúčtování vzájemného zahraničního obchodu se zeměmi RVHP na bázi aktuálních světových cen a za konvertibilní měny;
- změněná situace na trhu ropy jak obecně, tak i v Sovětském svazu. Půjde jak o dopady cenové, tak o dopady související s poklesem dodávek;
- dramatické změny v ekonomické situaci Sovětského svazu, ale i v ostatních ekonomikách RVHP povedou nepochybně ke snížení poptávky po čs. exportu. Tentýž vliv na naši ekonomiku ve srovnání s letošním rokem bude mít i sjednocení Německa.

ad 2:

K vnitřním faktorům, které ovlivní ekonomický vývoj v r. 1991, budou patřit zejména reformní opatření spojená s:

- liberalizací cen,

— zavedením vnitřní směnitelnosti koruny a liberalizací zahraničního obchodu,
— privatizací ekonomiky.

Jakkoliv je obtížné prognózovat exogenní faktory, mj. i vývoj konjunktury ve světové ekonomice, ukazují dosavadní analýzy a prognózy, že adaptační procesy naší ekonomiky na tyto faktory se neobejdou bez poklesu tempa ekonomického růstu, zvýšení míry inflace, nezaměstnanosti a vnějšího zadlužení.

Pokud jde o *ekonomický růst*, ukazují dosavadní analýzy, že jeho tempo v reálném vyjádření by mělo poklesnout minimálně o 5 procentních bodů. Pokles dynamiky ekonomického růstu a opatření ekonomické reformy budou neoddělitelně spjaté s určitou mírou nezaměstnanosti.

Bezprostředně bude úroveň nezaměstnanosti záviset na poklesu ekonomického růstu a na vývoji produktivity práce.

Při nezměněné produktivitě práce by se v roce 1991 uvolnilo z výrobního procesu cca 300 tis. pracovníků.

Vzhledem k tomu, že lze důvodně předpokládat určitý vzestup produktivity práce, bude počet nezaměstnaných vyšší. Odhady se pohybují kolem 400—450 tisíc pracovníků, tedy kolem 6—7 %.

Rozsah inflačních impulsů, jež pramení jak z vnitřní ekonomiky, tak zejména z vnějšího okolí, je obrovský. Pouhé extrapolační propočty a prognózy ukazují, že pokud by hospodářská politika netlumila tyto inflační impulsy restriktivní měnovou a finanční politikou, dosáhla by *míra inflace* 50—70 %. Restriktivní finanční a měnová politika může samozřejmě tuto míru inflace potlačit. Míra jejího potlačení je závislá zejména na únosnosti určité míry nezaměstnanosti. Lze předpokládat, že hospodářská politika při výše uvedených charakteristikách ekonomického růstu a nezaměstnanosti může stlačit míru inflace na zhruba poloviční hodnoty, tj. 25—35 %.

Šoky, které naši ekonomiku zasáhnou z vnějšího okolí, se nemohou nedotknout naší *platební bilance*, jejíž vývoj bude ovlivňován zejména vývojem bilance běžných platů. Předběžné analýzy a prognózy našich vnějších vztahů v roce 1991 ukazují, že deficit bilance běžných platů by se měl pohybovat kolem 2 mld. dolarů. Vyšší deficit by posunoval naše zahraniční zadlužení nad únosnou mez na jedné straně a zřejmě by nebylo ani reálné obstarání vnějších zdrojů na vyšší deficit na straně druhé.

Realizace ekonomické reformy i splnění základních makroekonomických cílů vytvářejí i základní rámec pro *finanční politiku*. Finanční politika bude zaměřena na 2 základní úkoly:

- a) působení na transformaci ekonomiky,
- b) vytváření antiinflačního ekonomického prostředí.

Do oblasti *transformačního působení* finanční politiky lze zahrnout:

- pokles podílu výdajů státního rozpočtu na národním důchodu, jenž je spojen jak se snižováním daňového zatížení podniků, tak i s omezováním dotací do podnikové sféry i některých dalších dotací k cenám,
- změnu struktury výdajů státního rozpočtu ve prospěch výdajů na vytvoření sítě sociálních garancí (příspěvky na nezaměstnanost, valorizace důchodů atd.) a pokles podílu výdajů na dotace podniků a na veřejnou spotřebu státu,
- podporu rozvoje soukromého podnikání.

Antiinflační působení finanční politiky bude spojeno zejména s restrikcí agregátní poptávky ze strany státu a s vytvořením rozpočtového přebytku. Vzhledem ke značným inflačním impulsům v ekonomice i ke značným nejistotám v budoucím ekonomickém vývoji uvažuje finanční politika s přebytkem státního rozpočtu v rozsahu zhruba 3 % celkových výdajů státních rozpočtů a s vytvořením adekvátních rezerv.